

28.9.2010, 2.Prednáška

### Špecifické znaky štátu

-znaky, ktoré odlišujú štát ako politický orgán spoločnosti od ostatných politických orgánov spoločnosti

-klasická štátoveda- G, Jellinek- znaky- štátna moc, štátny národ, štátne územie

-štátna moc- suverenita a výlučnosť, princíp teritoriality

-štát= štátna moc so svojimi vlastnosťami

-pojem moc- viaceré prístupy- M. WEBER- šanca presadiť v rámci spoločenských vzťahov vlastnú vôľu aj napriek odporu, moc znamená schopnosť sociálneho subjektu ovládať správanie ostatných sociálnych subjektov

RUSSEL- základným problémom spoločenských vied je problém optimálnej miery moci...aby moc nebola zneužívaná, je podstatné vymedziť kde mocensky zasahovať a kde nie, pretože pod mocou rozumieme vytváranie zamýšľaných účinkov

TOCQUILLE- moc musí existovať, človek neznesie nezávislosť, potrebuje niekoho nad sebou.

DUVERGER- dve stránky moci- integrujúcej a utláčajúcej

SENECA- moc sama o sebe nie je zlo, je žiadateľná, zlom je moc zneužiť

Rozoznávame tri prvky moci: 1) nositeľ moci (suverén) 2) mocenský proces 3) ovplyvnení, teda adresáti moci

-Každá moc je spätá s autoritou

-Zdrojmi autority sú- dôvera, závislosť, sila. Dôvera má prirodzený charakter, čím viac dôvery, tým menej sily. Závislosť má rôzny podobu- duchovnú, ekonomickú, politickú...

Verejná moc je širším pojmom ako štátna moc, verejná moc je aj pojem používaný v SR, legálna definícia neexistuje

2 vymedzenia verejnej moci- 1) spoločenská sila, ktorá hrozbou, resp. použitím donútenia je schopná zabezpečiť sformovanie, upevnenie a ochranu určitej skupiny spoločenských vzťahov, ktorá je spôsobilá presadiť verejný záujem.

2) nález ÚSČR- moc, ktorá autoritatívne rozhoduje o právach a povinnostiach subjektov, či už priamo, alebo sprostredkované. Subjekt o ktorého právach a povinnostiach rozhoduje orgán verejnej moci nie je v rovnoprávnom postavení s týmto orgánom a obsah rozhodnutia tohto orgánu nezávisí od vôle subjektov.

-verejná moc je širšia o moc ostatných subjektov verejnej moci

-nositelia verejnej moci-1) orgány územnej samosprávy 2) orgány záujmovej samosprávy 3) verejnoprávne inštitúcie 4) fyzické a právnické osoby na ktoré štát preniesol výkon

-514/2003Z.z.- verejná moc vymedzená nie je, dôvodová správa k zákonu však obsahuje výkon verejnej moci- rozhodovanie a úradný postup orgánov verejnej moci o právach, povinnostiach a právom chránených záujmoch fyzických a právnických osôb.

Štátna moc- spoločenská sila, ktorá hrozbou, resp. použitím donútenia zabezpečuje sformovanie, upevnenie a ochranu ekonomických, sociálnych, politických, kultúrnych a ostatných spoločenských vzťahov podľa potrieb a v záujme nositeľa štátnej moci. Vykonáva sa v hraniciach a v záujme nositeľa práva.

Právna moc- iba vtedy pri štáte, ak je štát spôsobilý vykonávať moc vládnutia.

Moc vládnutia- štát vydáva zákony, je spôsobilý vynucovať ich dodržiavanie prostredníctvom štátneho aparátu.

Štát- kvalitatívne vlastnosti- určujú, že štátna moc je jadrom verejnej moci, napomáhajú vymedzeniu štátnej moci ako dominantnej voči ostatným mociam existujúcim v štáte.

Kvalitatívne vlastnosti štátu

1) Suverenita štátnej moci- nezávislosť štátnej moci od akejkoľvek inej moci, zvrchovanosť, MARSILIUS Z PADOVY- štát má nadradené postavenie voči cirkvi

J. BODIN- 6 kníh o vláde- štátna moc má byť absolútna a trvalá, Majestas, suverenita= najvyššia moc rozkazovať, suverén nie je viazaný ani vlastnými príkazmi, ani právom, ktoré vzniklo predtým, ako sa ujal moci, absolútna moc- najvyššia moc nad občanmi a poddanými, kt. nie je viazaná zákonmi, panovník má byť viazaný božím, alebo prirodzeným právom a nemá porušovať jeho autoritu., Bodin je pokladaný za zakladateľa pojmu absolutizmus, absolútnosť a trvalosť moci...na prechodné obdobie bude nositeľ moci iná osoba, skupina osôb, ale zdôrazňuje, že nositeľom moci je len na obmedzenú dobu, po uplynutí doby sa stáva poddaným. Trvalosť moci- skutočný suverén má moc stále a nepretržite. Suverenita je vnútorná a vonkajšia, formálna a faktická, nezávislosť je však vždy len relatívna.

Formálna suverenita- model, faktická suverenita- odchýlky od formálneho stavu.

Vonkajšia suverenita- štát nemôže existovať sám o sebe, existuje v spoločenstve ďalších štátov, je ovplyvňovaná medzištátnymi zárukami, mocenským a medzinárodným postavením štátu. Kultúrnosťou a demokratickosťou štátu, geopolitickou polohou štátu. Vzťahy medzi štátmi musia byť korigované aby nebol narušený princíp slobody, preto je nevyhnutné zachovávanie princípu reciprocity vo vzájomných vzťahoch medzi štátmi.

Medzinárodné právo verejné presadzuje zvrchovanú rovnosť, dobrovoľnosť, reciprocitu

Geopolitika- smer, ktorý podmieňuje vývoj štátov a národov územnými priestormi, učenie o závislosti štátu od geografických podmienok. Predstavitelia- RATZEL, HAUSHOFFER- absolutizovali význam územia a rozvoj štátu. HARRISON, VEIGART- malé krajiny nie sú života schopné, majú sa vzdať ekonomickej suverenity, spojiť sa a podriať svoju ekonomiku ekonomike veľkých krajín.

Kozmopolitizmus- napáda suverenitu a nezávislosť štátov v mene spolupráce, hranice štátu považuje za prekážku a suverenitu považuje za prežitok, ktorého sa treba vzdať, resp. obmedziť ju v prospech medzinárodnej suverenity. Predstavitelia- TROCKIJ, LARMEROV? KANT(federalizmus)

2) Výlučnosť- je závislá od suverenity štátnej moci, štátna moc má mocenský monopol na danom štátnom území, na štátnom území neexistuje iná zvrchovaná moc, ktorá sa vyrovná štátnej moci, ona jediná disponuje schopnosťou určovať správanie všetkého obyvateľstva daného územia.

3) legitimita a legalita

Legitimita- ozostáva z občiansko právnych a ústavnoprávných postulátov, pr. Stránka legitimity spočíva v tom, že moc musí prameniť zo zdroja moci, zdrojom moci je občan. Občianska stránka- moc je akceptovaná občanmi, občania rešpektujú nositeľa št. moci. Všetka moc v štáte súvisí s poslušnosťou. Ak občania neakceptujú št. moc, prejaví sa to v občianskej neposlušnosti a v práve na odpor.

Legalita- striktné, bezvýnimočné vykonávanie št. moci iba na základe ústavy a zákonov a spôsobom zákonom upraveným (čl.2, ÚSR)

4) Princíp teritoriality

Štátna moc sa vzťahuje na všetko obyvateľstvo žijúce na danom štátnom území, je opakom princípu personality. Štátna moc má všezahrňujúci charakter.

5) Oddelenosť od obyvateľstva

Štátnu moc nevykonáva všetko obyvateľstvo. Je vyčlenená skupina, ktorá sa venuje verejným záležitostiam, sú to štátni úradníci-byrokracia- trvalá časť personálnej zložky štátu

6) inštitucionalizácia štátnej moci

Štátna moc sa vykonáva prostredníctvom štátnych orgánov a štátnych inštitúcií. Štátny mechanizmus- aby bol funkčný, musí zahŕňať personálny, materiálny a organizačno normatívny substrát.

**5.10.2010, 3. Prednáška,** prednášajúci- doc. JUDr. Imrich Kanárik, Csc.

### **Kvalitatívne vlastnosti-znaky štátu**

- 1)politická
- 2)legalita a legitimita
- 3)suverenita a výlučnosť
- 4)princíp teritoriality
- 5)oddelenosť od obyvateľstva
- 6)dvojjednosť štátnej moci
- 7)inštitucionalizácia štátnej moci

Štát-politická forma organizácie spoločnosti

Politika- činnosť na presadenie záujmov, ktoré je potrebné v spoločnosti riešiť. Nástrojom na riešenie je štát

### **Legalita a legitimita:**

Legalita= zákonnosť, bezvýhradné zachovanie práva

Legitimita- akceptácia moci, lojalita s mocou

-vždy musíme rozlišovať zdroj a nositeľa moci, nositelia moci musia mať legitimitu- musia byť chcený, zdroj moci ich musí akceptovať. V prípade ak právo nie je chcené, je zlé, prípadne diskriminačné, znie otázka, či ho treba rešpektovať.... Z hľadiska legality sa právo najviac rešpektuje v nedemokratických štátoch.

Pozitivističtí- LEX DURA SED LEX- tvrdý zákon, ale zákon

Prirodzenoprávna koncepcia- LEX INIUSTA NON SED LEX- nespravodlivý zákon nie je zákon. ( možnosť občianskej neposlušnosti= vedomé porušenie práva, možnosť práva na odpor =čl. 32 ÚSR)

Právo v právnom štáte musí byť rešpektované, ale zároveň musí byť legitímne.

### **Princíp teritoriality:**

Štátna moc sa vzťahuje na každého na presne vymedzenom území štátu( limitované štátnymi hranicami)

-že sa vzťahuje na všetkých znamená- občania, cudzinci, azylanti, utečenci, odídenci...

Teritorialita vyjadruje jednotu štátnej moci, hovoríme, že štátna moc je monistická- jednotná ( napr. Afganistan- neexistencia jednotnej štátnej moci)

-Exempcie- diplomati, mierové kontingenty, imunita

**Imunita** je výnimkou zo zásady teritoriality, je brzdou zákonodárnej, voči výkonnej a súdnej moci. Imunita nie je osobným právom poslanca, nemôže sa imunity vzdať, imunita patrí zákonodarnému orgánu, neznamená beztretnosť

**Beztretnosť-** **procesnoprávna-** čl. 78 ods. 3 ÚSR- k tomu, aby bol poslanec trestne stíhaný, vzatý do väzby je potrebný súhlas NRSR (NRSR chráni poslancov a zaviedla voči nim beztretnosť, ale to nebol pôvodný zmysel imunity)

**- hmotnoprávna-indemnita-** za hlasovanie a za výroky nemožno poslanca stíhať ani po zániku mandátu

Národ a národnostná menšina:

**Národ-** nie je právnym pojmom Národnosť je príslušnosť k národu

ÚSR čl. 12 ods. 3- každý má právo rozhodnúť o svojej národnosti. Národnosť si každý určuje sám.

**Štátne občianstvo** je právny vzťah človeka k štátu

**Štátna príslušnosť** je širším pojmom ako štátne občianstvo, patria na území iného štátu, tvoria v štáte menšinu, ale stále sú občanmi štátu tam F.O, P.O., tovar...

Príslušník národnostnej menšiny- je občan štátu, ale hlási sa k národu, ktorý žije na území iného štátu, tvoria v štáte menšinu, ale stále sú občanmi štátu

-prirodzené sebaurčovacie právo- aby si národ určil či chce žiť sám , alebo s iným národom. Je to právo národa a nie národnostnej menšiny

.právo iredenty, iredentizmus- príslušníci národnostnej menšiny požadujú, aby pre nich platil právny režim, ktorý platí pre národ žijúci v inom štáte, ktoré ho príslušníkmi.

### **Oddelenosť od obyvateľstva**

-z občianskej spoločnosti sa vydeľuje časť ľudí, ktorí riadiacu činnosť vykonávajú ako svoje zamestnanie, majú osobitný status, je to profesionálna aparát., často pre nich platí inkopatibilita

**-inkopatibilita-** nezlučiteľnosť

**Virilizmus-** z titulu jednej funkcie vykonáva aj ďalšiu funkciu

R. Michels- železný zákon oligarchizácie moci- ten, kto sa dostane k moci robí všetko preto, aby si ju udržal

**Na seminári- Demokracia a odbornosť**

#### 4. prednáška, 12.10.2010, prednášajúci doc. JUDr. Imrich Kanárik, Csc.

##### Oddelenosť od obyvateľstva- dualita štátu a občianskej spoločnosti

R. Michels- železný zákon oligarchizácie moci

**Demokracia a odbornosť**- vzájomný vzťah je problematický, čím väčší odborník, tým menej rozumie iným odvetviam. V súčasnosti má vzťah osobitnú podobu- partiokracia a odbornosť= vláda politických strán, strana dosadí najvernejších, stranícka príslušnosť vždy prebije odbornosť

**Spôsoby obsadzovania**- personálny substrát- 3 spôsoby výberu: 1) kariérny ( Európa)

2) meritný (USA) meriti- podľa zásluh

3)spoliálny/koristný- víťaz berie

všetko, prevláda u nás.

##### 1) Kariérny- služobná definitíva

- služobný postup podľa vopred určených kritérií
- len kvalifikované dôvody na odvolanie ( potrebná bezúhonnosť, beztretnosť)
- nezlučiteľnosť štátnej služby s podnikaním/ inkompatibilita
- mlčanlivosť
- zákaz zamestnávania príbuzných
- zákaz členstva v politických stranách
- zákaz účasti na politických akciách
- zákaz štrajkovať
- lojalita

**2) Meritný-** obsadzovanie funkcií v štátnej správe na základe kvalifikácie a nie politickej príslušnosti

- konkurzy
- ďalšie zvyšovanie kvalifikácie (povinnosť)
- morálna bezúhonnosť
- rekomendácia/ odporúčanie

##### Dvojjediná úloha štátnej moci

-autorom je **M. Duverger**- poznatky prevzal z histórie- **Janusovská tvár** ( Janus- rímsky boh, bol zobrazovaný s dvoma tvármi, bol bohom počiatku všetkých vecí, ochrancom dverí a brán).

-**dvojjedinosť**- jedna pozícia- integruje spoločnosť, vyjadruje celospoločenskú vôľu

- druhá pozícia- ako mocensky jediný utláča, realizuje štátne donútenie

##### Inštitucionalizácia štátnej moci

- štátna moc je spoločenská sila

-kumulatívne má 3 stránky: personálny substrát (ústavni, verejni činitelia...), materiálny substrát(zbraň policajta), normatívno-organizačný

### **Štátny mechanizmus a štátny aparát**

-štátny mechanizmus je širším pojmom, štátny aparát zahŕňa len personálny substrát

-**štátny mechanizmus** je súhrn inštitúcií, zariadení, organizácií, ktoré disponujú štátnou mocou zabezpečujú vôľu zdroja/ pôvodcu moci (funkcie štátu)

- **zložky štátneho mechanizmu sú:**

- 1) štátne orgány
- 2) úradné osoby
- 3) donucovací aparát
- 4) štátne organizácie a zariadenia
- 5) ostatní aparát ( referentka na súde, asistenti, znalci, tlmočníci...)

- jedna a tá istá osoba môže vystupovať v rôznych pozíciách

**1) Štátny orgán**- zložka štátneho mechanizmu, má mocenské atribúty, spočíva v právomoci a kompetencii vydávať právne akty

- **právomoc**- spôsobilosť štátneho orgánu vydávať právne akty

- **kompetencia/ pôsobnosť**- okruh spoločenských vzťahov, v ktorých má štátny orgán právomoc....môže vydávať právne akty

- **druhy kompetencie:**

- 1) osobná- voči ktorým osobám
- 2) priestorová/ územná- na akom území zaväzuje
- 3) časová- od kedy do kedy môže vydať PA
- 4) vecná- v ktorom okruhu spoločenských vzťahov
- 5) funkčná- ktorý stupeň danej sústavy vydáva PA

-prekročená právomoc- ničotný právny akt, paakt, nulitný právny akt, neexistentnosť právneho aktu

- prekročená kompetencia- neplatný právny akt vtedy, ak bude za neplatný vyhlásený, ale právne existovať bude.

-**funkčná kompetencia- kasačný**- vyšší súd môže len zrušiť a vrátiť

- **apelačný**- zmení, zruší a vráti, potvrdí

- **systačný**- v danej sústave orgánov napr. na úrovni správneho súdnictva je už vec právoplatne rozhodnutá, je možnosť rozhodovania súdmi.

## **5. prednáška, 19.10.2010, prednášajúci doc. JUDr. Imrich Kanárik, Csc.**

### **Funkcie štátu**

-**pojmem**- hlavné, základné smery činnosti štátu

-sú obsahom štátu

-súvisia s podstatou štátu, podstata štátu je otázkou subjektov moci, podstatou je kto ním disponuje

-z podstaty štátu vyplývajú jeho funkcie, funkcie štátu vyplývajú z úloh štátu

- na začiatku existujú potreby individuálne, následne skupinové, tak celospoločenské- dostávame sa k funkciám štátu

### **-vlastnosti/ znaky činnosti štátu na určenie funkcií štátu:**

1) veľký rozsah a celospoločenský význam

2) trvalý a systematický charakter

3) objektivizované formy (inštitucionalizácia činnosti)

**Klasifikácia funkcií štátu**- 1) z hľadiska suverenity št. moci sú vnútorne a vonkajšie

-2) podľa formy uplatňovania moci

-3) podľa reprodukcie moci

(bližšie pozrieť skriptá)

- so súhlasom suveréna môžu štátnu moc vykonávať aj iné subjekty ( napr. súkromné zdravotnícke služby)

### **Forma štátu**

- **pojmem**- spôsob organizácie štátnej moci

**Zložky**- 1) forma vlády 2) učlenenie štátu štátny režim tam už nezardujeme

-**forma vlády**- 1) vzťah obyvateľstva k štátnej moci, ale vždy z hľadiska spôsobu organizácie

2) povaha, zloženie a vzájomné vzťahy najvyšších orgánov štátu

-**učlenenie štátu**- 1) v dôsledku územného členenia štátu ide o vzťah medzi ústrednými orgánmi štátnej moci a miestnymi orgánmi

**Zákonitosti mnohotvárnosti foriem štátu (spôsoby organizácie štátnej moci sú mnohotvárne, rozličné):**

**Prečo je to zákonité**- zákonitosť vyplýva z rôznorodosti podmienok realizácie štátnej moci.

**Rôznorodé podmienky**- ekonomická úroveň, pomer politických síl, geografické prostredie, demografické ukazovatele, politická kultúra, medzinárodná situácia, ideologický boj, riešenie národnostnej otázky, náboženské pomery, rasová otázka



**Demokratická forma vlády- PRIAMA DEMOKRACIA-** bezprostredná účasť obyvateľstva na štátnej moci. ( Referendum, plebiscit, opcia)

**Opcia-** jednotlivec sám určí svoje štátne občianstvo (je výnimočná), 40/1993 Z.z. o štátnom občianstve- možnosť opcie- obyvatelia SR mohli do 31.12.1993 sami určiť štátne občianstvo

**Plebiscit-** často zamieňaný s referendom, môže byť ústavný a územný, ide o bezprostredné rozhodovanie

**Referendum-** čl.93-100 USR, naštudovať na semináre

## 6. prednáška, 26.10.2010, prednášajúci: doc. JUDr. Gabriela Dobrovičová, Csc.

### Nepriama demokracia

- účasť obyvateľstva na štátnej moci cez zástupcov/ reprezentantov. Nazýva sa aj zastupiteľská, reprezentatívna demokracia

#### 1) spôsob kreovania zastupiteľského orgánu

#### 2) vzťah volič- poslanec

#### 3) zákonodarný orgán- a profesionálny štátny aparát

##### 1) spôsob kreovania zastupiteľského orgánu:

Zákonodarný orgán ako orgán zastupiteľský je kreovaný prostredníctvom volieb.

**Voľby- užší zmysel**- samotné konanie volieb od otvorenia volebných miestností až do uverejnenia výsledkov volieb a podpísania zápisnice o výsledkoch volieb

- **širší zmysel**- zahŕňajú aj prípravu na voľby, navrhovanie kandidátov, registrácia a kontrola kandidátskych listín, obstarávanie podpisov na petície

- uskutočňujú sa prostredníctvom realizácie volebného práva, pre ktoré sú charakteristické určité vlastnosti: a) všeobecnosť, b) rovnosť, c) priamosť d) tajnosť

- **a) opakom všeobecnosti**- obmedzenie prostredníctvom rôznych cenzov

- **b) rovnosť**- každý občan má jeden hlas ( každý hlas má rovnakú váhu- neplatí)

- **c) priamosť**- občan bezprostredne volí svojich zástupcov do všetkých stupňov zastupiteľskej sústavy, opakom je nepriamosť- voľba cez sprostredkovateľa( USA- cez zbor voliteľov)

- **d) tajnosť**- zabezpečiť, aby sa nikto nedozvedel v prospech koho bol hlas odovzdaný. Voľby musia byť slobodné

### Volebné systémy:

#### 1) väčšinový

#### 2) pomerného zastúpenia

#### 3) zmiešaný/ kombinovaný

**1) väčšinový**- podstata- územie štátu je rozdelené na volebné obvody, počet volebných obvodov zodpovedá počtu mandátov, z každého volebného obvodu je zvolený jeden kandidát a to ten, ktorý dosiahol väčšinu. Rozlišovať absolútnu a relatívnu väčšinu: relatívna= najviac zo všetkých( anglický volebný systém), absolútna= 50% plus jeden hlas( francúzsky volebný systém)- voľby v dvoch kolách, ak v prvom nikto nezíska väčšinu, postupuje sa do druhého kola- potom postačuje najviac zo všetkých hlasov

Výhoda väčšinového- priama väzba volič-poslanec, charakteristická pre krajiny, kde moc získava jedna z dvoch najsilnejších strán v štáte ( neznamená to, že sú len dve strany, je ich viac, ale menšie strany nemajú šancu), nemusí byť vždy skutočným odzrkadlením výsledkov v parlamente

**2) pomerného zastúpenia-** koľko % strana získa vo voľbách, toľko % mandátov obsadí v parlamente

- väzba na poslanca chýba, volí sa politická strana, môžu sa uchádzať aj menšie politické strany, vznikajú koalície, čo sa môže odraziť v nestabilite vlády

**3) zmiešaný/ kombinovaný-** kombinácia prvých dvoch, aby sa odstránili resp. zmenšili nevýhody. Vytvárajú sa menšie volebné obvody, je kombinovaný s preferenčnými hlasmi na kandidátke politickej strany, blokačná klauzula- aby sa zabránilo roztrieštenosti- je určený percentuálny prah, aby sa strana dostala do parlamentu

- zákonodarný orgán je volený tak, že časť v rámci väčšinového a časť v rámci pomerného zastúpenia ( SRN- Ústava- nie je vedený presný počet poslancov)

## 2) Vzťah volič a poslanec

- podstatný je mandát

- mandát- poslanecké miesto, z ktorého vyplýva hlas

- **imperatívny mandát-** viazaný, uplatňoval sa v minulosti ( Rousseau), poslanec zastupuje voličov, pretože je viazaný ich vôľou- ak poslanec vôľu voličov nerešpektuje, voliči majú právo ho odvolať aj pred uplynutím funkčného obdobia ( spája sa buď s právom voličov, s právom politickej strany odvolať poslanca v prípade neplnenia pokynov)

- **reprezentatívny mandát-** poslanec reprezentuje všetkých voličov, nie len voličov v obvode ktorého mu odovzdali hlas, mandát zabezpečuje nezávislosť poslancov, vylučuje priamu zodpovednosť časti voličov, alebo politickej strany, umožňuje poslancovi vykonávať mandát osobne, podľa vlastného svedomia a presvedčenia

## 3) Vzťah zákonodarných orgánov a profesionálneho štátneho aparátu

- v zastupiteľskej demokracii je profes. štátny aparát podriadený zastupiteľskému zboru

## Forma vlády

- závislá od povahy, zloženia, vzájomných vzťahov najvyšších štátnych orgánov

- **forma vlády- 1) monarchia 2) republika 3) vodcovský princíp**

Monarchia: 1) absolutistická 2) dualistická 3) konštitučná 4) parlamentná

Republika: 1) parlamentná 2) prezidentská

## **Teória del'by moci:**

- **podstata**- obmedziť moc v tom zmysle, aby sa zabránilo zneužitiu moci niektorým z orgánov štátu, zabrániť koncentrácii moci v rukách jedného štátneho orgánu ( predrevolučné obdobia, VB, FR, USA) Locke, Montesquieu..

- z hľadiska štátnych orgánov ako nositeľov štátnej moci ide o delenie na orgány moci- zákonodarná, výkonná, súdna

- základný prvok del'by moci- odňatie dvoch kompetencií doterajšej jednotnej moci a to zákonodarstva a súdnictva

- **podstata del'by moci**- nie je hierarchické ( vertikálne) usporiadanie štátnych orgánov, ale vyváženie ich postavenia, odvodené od rovnosti moci

- del'ba moci môže mať charakter- formálnej del'by moci- ak ide iba o del'bu práce medzi štátnymi orgánmi a faktickej del'by moci- moc prerozdelená medzi jednotlivé skupiny

- musia byť splnené 2 skupiny požiadaviek ak chceme hovoriť o del'be moci:

### **1) oddelenosť, nezávislosť, samostatnosť**

#### **2) rovnováha moci a brzdy medzi jednotlivými druhmi moci**

**1) oddelenosť, nezávislosť, samostatnosť**- splnená, ak moc je zverená jednotlivým sústavám štátnych orgánov. Oddelenie Z, V, S moci

- inkompatibilita- nezlučiteľnosť moci v rukách jednej osoby

- kreačná nezávislosť- jedna sústava štátnych orgánov je z hľadiska svojho vzniku nezávislá na inej sústave štátnych orgánov

- vzájomná nezodpovednosť ( nepodriadenosť) pri politickej nezodpovednosti, orgány jednej sústavy štátnych orgánov nemôžu odvolať predstaviteľov druhej sústavy štátnych orgánov

**2) rovnováha moci a brzdy medzi jednotlivými druhmi moci**- rovnaké podiely na moci, rovnováhy moci sa zabezpečujú prostredníctvom brzd

- **vzťah Z voči V**- Z. moc prostredníctvom pôvodnej normotvorby vymedzuje postavenie výkonnej moci- to, čo upravuje v zákonoch, na to nepotrebuje splnomocnenie

- **vzťah V voči Z**- brzdou je právo veta prezidenta voči zákonom parlamentu- prezident má právo vrátiť schválený zákon s pripomienkami naspäť do parlamentu. Tomu zodpovedá povinnosť parlamentu tieto pripomienky prerokovať ( nie je povinnosť ich akceptovať)

- **Z voči S**- Z vymedzuje pôvodnou normotvorbou postavenie súdnej moci

- **S voči Z**- ústavné súdnictvo- ÚSR preskúmava súlad právnych predpisov s ústavou, ak zistí neústavnosť, následok- zánik účinnosti, platnosti právnych predpisov

- **V voči S**- právo prezidenta udeľovať milosť-IPA a amnestiu- NPA, vo viacerých formách- abolícia, agrácia, rehabilitácia

- **abolícia**- právo prezidenta nariadiť, aby sa trestne konaní nezačínalo, alebo aby sa v ňom nepokarčovalo

- **agrácia**- právo zmierňovať alebo odpúšťať tresty uložené súdnou mocou

- **rehabilitácia**- právo rozhodnúť o zahladení odsúdenia/ trestu

- **S voči V**- správne súdnictvo- sudy preskúmajú zákonnosť individuálnych správnych aktov. Brzda- orgány štátnej správy vydávajú IPA, časť rozhodnutí nepreskúmajú vyššie orgány tej istej sústavy štátnych orgánov, ale s konečnou platnosťou o IPA rozhoduje iná moc. Napr. súdna

## **Parlamentarizmus**

- rozdelenie štátnej moci, kde najvýraznejšie postavenie medzi štátnymi orgánmi má parlament. Parlament okrem jemu vlastnej zákonodarnej moci vykonáva aj kontrolu moci výkonnej. Vláda je závislá od parlamentu- žiada vyslovenie dôvery a je zo svojej činnosti zodpovedná parlamentu

- **klasický model**- parlament volí prezidenta

## **Parlamentná republika**

- najvýraznejšie postavenie má parlament

- zodpovednosť vlády parlamentu ( parlament si môže vynútiť demisiu vlády)

- nepriama závislosť hlavy štátu na parlamente ( hlavu štátu volí parlament, funkcia hlavy štátu je vykonávaná samostatne, pretože neexistuje priama závislosť medzi touto funkciou a parlamentom)

- nepriama závislosť sa prejavuje v inštitúte kontrasignácie- právne akty prezidenta podliehajú podpisu predsedu vlády, či člena vlády

- vláda je podriadená parlamentu

- vláda je vymenovaná prezidentom pre ktorú sú smerodajné výsledky volieb

- prezident prijíma demisiu vlády, ak by neprijali demisiu, musí parlament rozpustiť a vypísať nové voľby

7. prednáška, 9.11.2010, prednášajúci doc. JUDr. Imrich Kanárik, Csc.

## Učlenie štátu

### 2. zložka formy štátu, nazýva sa aj územnoorganizačná štruktúra štátu, štátne zriadenie

- spôsob organizácie štátnej moci

- prerozdelenie moci medzi miestne a štátne zložky je rovinou statickou

- **Učlenie štátu**- štát sa musí územne členiť, moc nemôže vychádzať z jedného bodu

Pojem- systém vzťahov medzi štátom ako celkom a jeho územnými časťami ( ide o vzťahy medzi štátnymi orgánmi s celoštátnou územnou pôsobnosťou a miestnou územnou pôsobnosťou) v dôsledku územnej organizácie štátu.

- štáty sa členia administratívnoprávne (ale niektoré z nich sa členia navyše štátoprávne)

- štáty členíme na unitárne(jednoduché)- ak sa členia len administratívnoprávne a zložené-ak sa členia aj na územné celky majúce povahu členských štátov ( federácia, reálne únia)

- mimo problematiky učlenia štátu- zväzy, nadštátne zoskupenia, spolky štátov

- **kritériá delenia:**

**1) miera participácie orgánov s miestnou územnou pôsobnosťou na suverenite štátu ( unitárne, zložené)**

**2) miera centralizácie/decentralizácie štátnej správy z hľadiska jej územného usporiadania, ako aj rozsah uplatnenia územnej samosprávy ( centralizované, decentralizované, ich kombinácia)**

**Ad 2)** takmer vždy je to kombinácia, s prevahou prvkov buď centralizovaných, alebo decentralizovaných

**Centralizovaný štát**- priama podradenosť aj priama zodpovednosť

- zasahovanie cez právne akty(NPA, IPA)

-cez normatívne interné inštrukcie

-politický zásah z centra

-platí apelačné právo (princíp apelácie)

- miestne orgány nerozhodujú s konečnou platnosťou

-osobná kreačná závislosť

-miestne orgány sa nemôžu domáhať hodnotenia zákonnosti právnych

predpisov

**Decentralizovaný štát**- mocenské vyňatie z pôsobnosti ústredných orgánov a jej prenesenie na miestne orgány

-opak centralizácie

-namiesto apelácie kasácia

- Samospráva je územná a záujmová, súkromnoprávna( vlastníci bytov, profesionálna- exekútori, advokáti, kultúrna, umelecká) a verejnoprávna(verejný záujem a politické práva občanov)

**Ad 1) unitárny štát** ( jednoduchý) jednotný- nezamieňať- každý štát unitárny aj zložený je jednotný, nedeliteľný

- člení sa len administratívne, nie štátne

-právomoc územných orgánov je odvodená z nedeliteľnej suverenity štátu ako celku a je delegovanou mocou, jej rozsah, obsah a formy vymedzujú najvyššie štátne orgány ( rozdelenie moci ide zhora)

Autonómia- sa môže vyskytnúť aj v unitárnom, aj v zloženom štáte, ak vznikne na území unitárneho štátu, nenarúša unitu, ide o formu asymetrickej , politickej, resp. administratívnej územnej decentralizácie ( ad hoc- pre konkr. úz. celok v konkr. štáte)

- právny spôsob vzniku- štatút o zriadení autonómie (Pôsobnosť orgánov autonómie sa nevzťahuje na všetky sféry štátnej činnosti, kontrola zhora tu vždy bude)

- **Zložený štát**- nie len administratívne členenie, ale aj štátne

- územné celky majú povahu štátov

-rôzny názov- zväzový, spolkový ( zväzy, spolky štátov je niečo iné)

- suverénna štátna moc siaha priamo k občanovi členského štátu, nie je potrebný medzičlánok ( platí pre federáciu aj pre reálnu úniu)

- dvojakošť- ( dvojaká ústava, št. občianstvo,, symboly...)

- suverenita- koexistencia, súčasné pôsobenie suverenít vedľa seba

-**federácia vzniká zdola**, jednoduché štáty sa vzdajú časti svojej suverenity a prenesú ju na celok, v prenesenej časti má suverenitu federácia ( CSFR- federácia- obrana, mena, obchod, zahraničné veci...), oblasť zmiešanej pôsobnosti- federálne orgány vydávajú zásady, čl.štáty vydávajú svoje zákony- navzájom sa to nevyklučuje

**Právny spôsob vzniku:**

**1)zmluva**- právny prejav, z ktorého vyčítame dobrovoľný súhlasný prejav pôvodných suverénov žiť v spoločnom štáte, ( ús.z. 143/1968 o CSFR- v úvode bol deklarovaný konsenz..)

## 2) faktický spôsob

- unitárne štáty sa spoja do zloženého (spravidla susediace)
- unitárny štát sa rozpadol na dva samostatné štáty a oni sa spojili do zloženého štátu

**Princíp zákazy majorizácie**- pri federácii je zákaz, aby väčšina mala rozhodujúce slovo, opakom je parita- rovnaké postavenie

ČSFR- 2 komory 1) snemovňa ľudu- zastúpenie podľa veľkosti- 130Čr, 70Rr, 2) snemovňa národov- 150 členov, uplatňovanie princípu parity

### - **Konfederácia a personálna únia nie sú zloženými štátmi**

**Konfederácia**- orgány konfederácie nemôžu zaväzovať priamo občanov, môžu zaväzovať len členské štáty ( uplatňuje sa právo väčšiny, aj štáty, ktoré nesúhlasia, sa musia podriaďiť)

- **personálna únia**- každý štát musí mať hlavu štátu
- **moderná únia**- v rámci rozpadu koloniálnej sústavy



## Čo je právo

**-právo je** polysém- mnohovýznamový spoločenský jav. Jav: objektívne existuje. Spoločenský- reguluje spoločenské vzťahy, správanie, Mohovýznamový- aj preto, že reguluje, odráža spoločenské vzťahy a ich rozmanitosti a mnohotvárnosti(každá oblasť spoločenského života je čiastočne regulovaná právom)

**-pol. 19.stor.- Novokantovská filozofia, moderný pozitivizmus** ( pojem práva, definícia práva)

**-def. Práva-** každá def.-zdôrazňuje určitú stránku predmetu

- je prechodným výsledkom snahy o poznanie

- predbežné zhrnutie dosiahnutého stavu poznania

- zaostáva za mnohorozmernosťou práva a tak často nezanedbateľné vlastnosti práva ostávajú mimo definície

**- JAVOLENUS-** každá def. v civilnom práve je nebezpečná, lebo len zriedka ju nemožno vyvrátiť

**- KANT-** def. majú význam v prírodných vedách, v matematike. V spoločenských vedách nemožno postupovať rovnako ako v matematike

**- pri definícii práva hovoríme minimálne o dualizme:**

1) právo prirodzené a právo pozitívne- najstaršie vymedzenie práva má prirodzenoprávny charakter, jej počiatky možno nájsť v starovekom grécku, **HERAKLEITOS-** ľudský zákon je odvodený od božieho zákona, 1. Krát poukazuje na rozdiel medzi **FYSEI**(prirodzený zákon) a **NOMOI**(ľudský zákon), **KOSMOS**(určitý svet prirodzených zákonitostí, ktoré sú nemenné) **TAXIS**(organizačné pravidlá stanovené z vlastnej vôle a pre vlastnú potrebu)

**ARISTOTELES-** právo zákonné a prirodzené(pávo, ktoré má všade rovnakú platnosť a je nezávislé od toho, či sa ľudom páči, alebo nie)

**IUS-** spravodlivosť- spája sa so slušnosťou, idea práva je historicky totožná s ideou spravodlivosti ( staroveký Rím- právo = spravodlivosť)

**IU-** zaväzovať, viazať k určitému správaniu

**ISON-** spravodlivá rovnosť

**IHSA-** činiť, robiť dobro, určité pravidlá, ktoré zaväzujú ľud vo vzájomnom styku

Súčasnosť- vymedzenie práva- právnofilozofický a pozitivistický prístup

**Právnofilozofický(všeobecný)**- ako je právo všeobecne vymedzené, všeobecné vymedzenie práva slúži na to, aby sme ho odlíšili od ostatných normatívnych systémov, na základe všeobecného vymedzenia vedeli povedať čo je a čo nie je právom

**Pozitivistický prístup( konkrétny)**- sústreďuje sa na to, čo je platné právo pre konkrétnu spoločnosť

Dôležité väzby:

**1)právo a moc**

**2)právo a vôľa**

Moc- možnosť donútiť k určitému správaniu aj napriek tomu, že sa tak subjekt správať nechce

**Ad 1)** 2 roviny- a) moc tvoriť právo, moc tvoriť všeobecné záväzné pravidlá správania

b) moc prinútiť adresátov práva, aby ho dodržiavali ( vynutiteľnosť zachovania práva), platí autokorektúra tvorcu práva súvisiaca so spravodlivosťou- je spravodlivé že verejná moc je zároveň zaväzovaná právom, ktoré tvorí.

STAMLER- moc je pre právo nevyhnutná, na jednej strane moc potrebuje myšlienku práva, aby sa presadila, naopak právo potrebuje moc, aby sa uplatnilo.

**Ad 2)** právo je normatívny systém, ktorý obsahuje príkazy, zákazy a dovolenia. Právo svojou sociálnou a psychologickou podstatou je prejavom vôle štátnej/ verejnej moci

- vôľa nositeľa moci nemôže byť ľubovôľou, vôľa je objektívne podmienená. Právo pôsobí na vôľu adresátov, aby určitým spôsobom sa správali/nesprávali

- Obsahom práva musí byť vôľa majúca celospoločenský význam

**Vymedzenie práva:**

- je súbor PN ako všeobecne záväzných pravidiel správania sa vydaných v štátom stanovenej, alebo uznanej forme, kt. dodržiavanie je vynutiteľné št. mocou

- KNAPP- formálne zdelený( oznámený, informatívny) spoločenský normatívny a regulatívny systém, kt. je utváraný, alebo uznávaný štátom na dosiahnutie určitých spoločenských cieľov a na presadenie a ochranu určitých všeobecných spoločenských záujmov a kt. normy sú vynutiteľné št. mocou.

Právo- normatívny systém- príkazy zákazy, dovolenia

Regulatívny systém- jeho účelom je usporiadať spoločenské vzťahy tak, aby bol dosiahnutý všeobecný účel, pričom všeobecným účelom je spoločenský záujem a jeho ochrana

Štátom uznané- základným tvorcom práva je štát, uznať môže napr. obyčaj

- právo nemôže existovať, ak nebude oznámené, je istým jazykovým výrazom, informatívnym systémom

- záväznosť- spočíva v obmedzení alternatív ľudského správania, právo z rôznych alternatív ľudského správania vymedzuje tie, ktoré sú dovolené/ zakázané

- vynutiteľnosť- spočíva v tom, že sme donútení k splneniu toho, čo právo ukladá

- právo je určitý pôsobiaci systém, je to systém fungujúci v praxi, určitý systém platných pravidiel, kt. sú kodifikované a jasne spísané. Predstavuje otvorený normatívny systém, lebo určité normy do neho vstupujú, iné vystupujú. Je systém dynamický k určitému časovému parametru, reaguje iba na kvalitatívne zmeny v spoločnosti za účelom udržania jej rovnováhy.

### **Pojem práva- 3 roviny:**

#### **1) rovina právnych noriem(normatívna)**

#### **2)rovina právnych vzťahov(sociologická)**

#### **3)rovina právneho vedomia(psychologická)**

**Ad1)** je základnou normatívnou rovinou, bez nej by nemohli existovať ostatné roviny, predurčuje ich existenciu

- tvorená súhrnom právnych noriem

- právo odráža spoločenské vzťahy, spoločenskú realitu

**Ad2)** vyjadruje to, čo je, skutočnú realitu, možnosť na skutočnosť môže byť v súlade, alebo v rozpore s PN

**Ad3)** právne vedomie je súčasťou spoločenského vedomia

-právne vedomie- špecifická forma spoločenského vedomia, súhrn právnych názorov, ideí a predstáv ľudí o práve, v kt. sa prejavuje ich vzťah k právu, poznanie a hodnotenie právy ako aj požiadavky v oblasti tvorby a realizácie práva

- právne vedomie- 2 úrovne- :

#### **a) DE LEGE LATA-**

#### **b) DE LEGE FERENDA**

**Ad a)** názory týkajúce sa právneho poriadku, máme predstavu o tom, čo platí ako právo, ide o znalosť práva, predstavy ľudí o platnom pozitívnom práve, o tom, čo je protiprávne, o tom aké správanie je právne vynútiteľné verejnou mocou.

Moderný štát- aby znalosť platného práva bola formálne dostupná všetkým

**Ad b)** úroveň hodnotenia práva, názory čo je spravodlivé, aké hodnoty či záujmy by právo malo zaisťovať či potláčať, čo by právom malo byť regulované. Právne vedomie súvisí

s realizáciou práva. Faktory, ktoré ovplyvňujú realizáciu práva patrí nielen znalosť práva, správnosť predstáv o tom, čo platí ako právo, ale aj stupeň akceptácie práva

23.11.2010, 9.prednáška, prednášajúci doc. JUDr. Imrich Kanárik, Csc.

**Právne vedomie- psychologická rovina práva, špecifická forma spoločenského vedomia, predstavy o práve( DE LEGE LATA) a názory na právo(DE LEGE FERENDA)**

- význam pr. vedomia- z hľadiska zákonnosti v právnom štáte
- samotná znalosť práva neznamena vysokú úroveň právnej praxe
- **znaky právneho vedomia:**

**1) diferencovanosť**

**2) neformálnosť**

**3) dynamika a konzervativizmus**

Ad 1) má zložitú štruktúru, možno ho diferencovať: individuálne, skupinové, celospoločenské

- podľa veku, podľa pohlavia, podľa profesie

Ad 2) nie je fixovaná písomne, môže byť podané aj ústne, často vzniká spontánne

Ad 3) na rozdiel od práva, kt. je formalizované, pr. Vedomie možno zmeniť kedykoľvek, konzervativizmus v ľudskom myslení

2 stránky právneho vedomia- neželateľné

- a) podceňovanie práva- právny nihilizmus
- b) preceňovanie práva

Ad a) právu sa neprikladá taký význam, ako právo v skutočnosti má

Ad b) ak vyjde právna norma, samotná právna norma ktorá existuje nevyrieši situáciu

**Formovanie právneho vedomia:**

- cieľavedomý proces ovplyvňovania adresátov právnych noriem v snahe dosiahnuť želateľný stav

**Podoby/ formy:**

- a) informácie o platnom práve ( komentáre ku kódexom, Z.z.)
- b) preventívna a následná
- c) masmédiá, osobný príklad, osvetová činnosť, motivácia ( aby porušenie práva neprineslo väčšie výhody)

cieľ právnej výchovy- úcta k právu, vnútorné presvedčenie o správnosti a potrebe zachovať právo

vplyvy- stav v politike, morálka spoločnosti, stav kultúry, úroveň právnej praxe, svojpomoc ktorá je rozšírená, byrokratizmus, úroveň tvorby práva, veľa podzákonných a vykonávacích predpisov

**Právo a ostatné normatívne systémy:**

## **Druhy spoločenských noriem:**

1)právne norma

2)morálne normy

3) náboženské normy

4) normy slušného správania

5) estetické normy

6) technické..

- dopĺňajú sa navzájom ( právo môže pohltiť morálne normy), môžu si protirečiť, existujú vedľa seba

- norma- idea/téza, imperatív, sankcia

- idea/téza- myšlienka, kt. je úsudkom o podstate javu o nevyhnutných vzťahoch v reálnom svete (odraz skutočnosti)

- imperatív- vzorové pravidlo/ záväznosť

Sankcia- následok za porušenie

Spoločenská norma- pravidlo správania, objektívne podmienené, vystupujúce ako vzor, ako kritérium ľudského správania (Sollen) z hľadiska určitého kolektívu či celej spoločnosti

## **Charakteristické črty spoločenskej normy:**

1) pravidlo spoločenského správania (správanie medzi ľuďmi)

2) abstraktné pravidlo (normatívne)- vzťahujúce sa na prípady rovnakého druhu neurčitého počtu subjektov

3) garancie tých, kt. ich vedome vytvorili (sankcie)

4) ich podmienenosť spoločenskými podmienkami

- morálka- 1) normatívny systém hodnotiaci určité správanie ako dobré/zlé, spravodlivé/nespravodlivé

2) súhrn pravidiel správania historicky utvorený a spoločensky determinovaný na základe ktorých sa hodnotí správanie ľudí k sebe navzájom, k spoločnosti, k štátu ako dobré či zlé

## **Právo späté so štátom ( 3 roviny):**

1) štát stanovuje formy práva- pramene práva, v nich vydáva právne normy

2) právne normy sú vynútiteľné štátnou mocou

3) všeobecná záväznosť tohto normatívneho systému

## **Spoločné znaky práva a morálky:**

1) regulatívnosť

## **2) dynamickosť**

**Ad 1)** sú normy správania, regulujú teda správanie, stanovuje vzory spoločenského správania, je tam regulatívny moment, právna norma reguluje od presného okamihu- od účinnosti, pri norme morálnej to nevieme presne určiť

**Ad 2)** normy nie sú nemenné dogmy dané navždy

### **- dynamika:**

1) pôvodne amorálne sa môže stať morálnym ( nemanželské dieťa- dnes je to morálne)

2) pôvodne morálne sa môže stať amorálnym ( veno nevesty, vendeta...)

3) pôvodne protiprávne sa môže stať právnym ( spolužitie osôb rovnakého pohlavia)

4) pôvodne právne sa môže stať protiprávnym ( poslanec aj minister- dnes je to nezlučiteľné)

5) amorálne nemusí byť protiprávne ( neuvolnenie miesta v autobuse)

6) protiprávne nemusí byť amorálne ( vniknutie do bytu ak zachraňujeme osoby, opitý vodič vezie rodiacu ženu...)

10. prednáška, 30.11.2010, prednášajúci Doc. JUDr. Imrich Kanárik, Csc.

## **Právo a morálka**

1) právo je historicky mladšie

2) právo je politickejšie

3) právo je vyjadrením vôle zdroja moci a následne nositeľa moci v právnych normách, morálne normy žijú vo vedomí ľudí (prejavom práva sú právne normy v štátom stanovenej forme – istý formalizmus, prejavom morálky je verejná mienka) Právne normy sú precíznejšie ako normy morálne, sú zároveň konkrétnejšie. Morálne normy sú všeobecné princípy, návody na konanie, hodnotiace princípy

4) právo je monistické (jednotné) a všeobecne záväzné, morálne normy sú pluralistické a nie sú všeobecne záväzné. Právo má za úlohu skoordinať pluralizmus morálnych noriem. Morálne normy majú zložitejšiu štruktúru (podľa skupín obyvateľstva, podľa teritória, podľa pohlavia...)

5) morálka reguluje širší okruh spoločenských vzťahov ako právo (buď stoja vedľa seba, prekrývajú sa z časti, alebo splývajú). Existujú právne normy, ktoré nemajú morálny obsah – jazda po pravej strane

6) morálka je náročnejšia v požiadavkách na správanie ako právna norma, právo je minimum morálky, právo končí v požiadavkách na správanie, ale morálka ide ďalej (prísnejšie sa hodnotia nie len skutky, ale aj názory, pohnútky, motívy) morálka sa zaujíma aj o vnútro, nie len o vonkajšok. Právna norma sa vzťahuje na vonkajší prejav vôle a nevyžaduje vnútorné stotožnenie s daným konaním. (Pacta sunt servanda)

7) právo má prísnejšie sankcie ako morálka. Právo pozná kvalitu morálnych noriem a niekedy ich aj využíva, morálne sankcie však môžu byť niekedy účinnejšie

8) právne normy sú vynutiteľné štátnym donútením, sankciou ukladanou štátnou mocou, dodržiavanie morálnych noriem má podobu „odsúdenia“ verejnou mienkou.

### **Právo a vnútroorganizačné normy:**

- sú obsiahnuté v štatútoch (univerzitný, fakultný), poriadkoch (pracovný, rokovací, spravovací), v rozhodnutiach orgánov daných inštitúcií

#### **- na rozdiel od právnych noriem:**

1) nevytvára ich a negarantuje štát, nemajú všeobecnú záväznosť, sú záväzné len pre členov danej inštitúcie

2) nesmú odporovať právnym normám. Aby sa to dosiahlo, je povinnosťou neštátnych orgánov registrovať svoje štatúty u príslušných štátnych orgánov



## **Objektívne a subjektívne právo:**

- synonymá- platné právo, pozitívne, vnútroštátne, systém práva, právny poriadok

- **vzťah- v rámci objektívneho práva existuje subjektívne**

- **objektívne právo**- súhrn právnych noriem vydaných štátom, v štátom stanovenej a uznanej forme, vynutiteľných štátnou mocou, povinnosti v normách pôsobia erga omnes nezávisle od vôle adresátov. Súhrn právnych noriem tvorí nositeľ štátnej resp. verejnej moci

- **subjektívne právo:**

- **v širšom zmysle**- oprávnenia a povinnosti

- **v užšom zmysle**- len oprávnenia, oprávnenie- možnosť konať(Facultas agendi), prípustná a zákonom garantovaná osobná možnosť určitého konania subjektu

- **možnosť- 2 teórie:** 1) vôľová- ide o moc prepožičanú jednotlivcovi

2) záujmová- právom chránený záujem

- možnosť správať sa dovoľeným spôsobom

- subjekt práva pôsobí Inter partes ( len medzi oprávneným a povinným v konkrétnom právnom vzťahu)

- **štruktúra subjektívneho práva v užšom zmysle: možnosť:**

1) byť subjektom/ nositeľom práva

2) dovoľeného správania (realizovať subjektívne právo)

3) vyžadovať zodpovedajúce správanie od ostatných

4) domáhať sa mocenského zásahu štátnych orgánov, alebo iných orgánov verejnej moci na ochranu subjektívneho práva

- **subjektívne právo:**

a) všeobecné (abstraktné)

b) osobitné (relatívne)

## **Právo a spravodlivosť:**

- spravodlivosť- je polysém, je filozofickou kategóriou- historicky a objektívne podmienený princíp hodnotenia usporiadania spoločenských vzťahov, resp. ľudského správania

- spravodlivosť v oblasti práva- ako kategória právneho vedomia( De lege ferenda) aj ako pojem pozitívneho platného práva (De lege lata), priamo v texte právnej normy sa vyskytne slovo spravodlivosť ( uváženie v práve)

- spravodlivosť stojí pred tvorbou práva a pred realizáciou práva ako cieľ, kritérium správnej tvorby práva a jeho realizácie, právo má stelesňovať spravodlivosť

- **Ulpianus**- jurisprudencia je právna veda o spravodlivom a nespravodlivom

- **Celsus**- IUS EST ARS BONI ET AEQI- právo je umením dobrého a slušného/spravodlivého

- **Kelsen**- normativista- spravodlivosť je pekný sen ľudstva

1) právna spravodlivosť legálna- úprava v práve, v zákonoch, platí pre každého, preto je spravodlivá

2) spravodlivosť práva- etická

**Právo a spravodlivosť ( ich vzťah v oblasti práva):**

**1) právo a rovnosť**

**2) právo a sloboda**

**Ad 1):** právo a rovnosť- nemyslíme sociálnu rovnosť, myslíme rovnoprávnosť pred zákonom za rovnakých situácií. Právo sa podieľa na sociálnej nerovnosti

**Ad 2):** právo a sloboda- v právnom zmysle slova- sféra, do ktorej nemá zasahovať mocenské donútenie, právo obmedzuje slobodu minimálne, nevyhnutným spôsobom- IURA MERAE FACULTATIS- všetko čo nie je zakázané, je dovolené ( čl 13 a čl. 2 ÚS SR)

- Aristoteles- Iustitia- Distributiva a Comutativa